

11. Nam magna usque ad caelos gratia tua,
et usque ad nubes fides (veritas) tua.
12. Effer te super caelos, Deus;
super omnem terram sit gloria tua.

NOTAE.

Vers. 1. Quod hic memoratur canticum *ne disperdas*, esse possunt quae *Deut. ix, 26*, leguntur preces Mosaicae, ut quae facile ad cantum sacrum adhibite esse possint. Juxta Hengstenberg, locutio *ne disperdas* non est ejuſdem carminis modus, sed verba sunt a Davide saepius in periculis constituto frequenter prolata, quo Psalmi hujus argumentum et quasi *symbolum* efformant. *Speluncam*, sive ea sit, de qua I. Sam. xxi, 1; sive ea, de qua *ibid.* cap. xxiv, 1. — Vers. 2. *Perfecit*, rem seu causam meam aget, me regem tandem constituet. Verterunt ita veteres, ac si *gamel* legisent. — Vers. 4. *Mittet* (in priori membro) quid? nil interest; satis est ut stet Deus pro me. Maurer, *dum probris afficit inhiantem mihi*; Hengstenberg, *probris afficit me homo inhians mihi*: quia, ait, *וַיִּתֵּן* non Deo, sed hominibus congruit. — Vers. 5. Sensus: Vita mea summis exposita est periculis. *Flammantes*, homines iracundos; alii, *monstra flammans spirantia*. — Vers. 6. Sensus: Potentem gloriosumque te praebere me liberando: nam, etc. — Vers. 7. *Animam meam*, me, ad terram jamjam prostratum. Pro *rete*, ante *incuravit*, alii subaudiunt *inimicus*, vel *inimicusque*. Maurer intransitive vertit, *incuravit se*. — Vers. 9. *Gloria*, i. e. anima; alii, i. e. nabulum et cinno, quae sequuntur: minus recte. *Easurgam diluculo*; hodierni vertunt, *suscitabo auroram*, ut Ovidius de gallo, lib. XI *Metamorph.* 597:

Non vigili ales ibi cristati cantibus oris
Evocat auroram.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS LVI.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem, ne disperdas, David in tituli inscriptionem, cum fugeret a facie Saul in speluncam.

Historia, cujus occasione Psalmus iste conscriptus fuit, habetur lib. I *Reg.* cap. xxiv; tunc enim David Saulem fugiens absconditus est cum aliquot ex suis in spelunca Engaddi, et cum Saul casu ad eam speluncam devenisset, et solus in eam intrasset, ut purgaret ventrem, David, qui in parte interiore latebat, incitatus a suis, ut interficeret Saulem, noluit id facere, ex qua historia colligitur argumentum hujus Psalmi simile esse argumento Psalmi superioris. In titulo nihil est novi, praeter illa duo verba, *ne disperdas*, quae quid significant, incertum est. S. Hieronimus id refert ad Christi resurrectionem, per quam factum est, ne caro Christi in sepulcro corrumpere: nam alia lectio habet, *ne corrumpas*. S. Augustinus et S. Hieronymus interpretantur de titulo crucis Christi, quem Pilatus noluit corrumpere ad petitionem Judaeorum, quasi id praedixerit David hoc loco. Theodoretus et Euthymius exponunt de Davide, qui noluit occidere Saulem, cum impune posset. Itaque volunt ad aeternam rei memoriam scriptum *ne disperdas*, sive *ne perdas*, quia David non perdidit Saulem. Sed quoniam hac expositio in hunc Psalmum quadrat, tamen in Psalmum LVII et LVIII, ubi est eadem sententia in titulo, non videtur quadrare. Alii volunt Davidem pro se rogare Deum, ut non sinat eum occidi, et periri. Alii denique arbitrantur, illis verbis significari instrumentum musicum, in quo Psalmi isti concinendi erant.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. MISERERE MEI, DEUS, MISERERE MEI: QUONIAM IN TE CONFIDIT ANIMA MEA.

Vers. 2. ET IN UMBRA ALARUM TUARUM SPERABO, DONEC TRANSEAT INIQUITAS.

David in spelunca precatur Deum pro liberatione a persecutione Saulis, et in hoc figura Christi est, qui lat. us in spelunca in forma servi, cum *esset Dominus omnium*, orat pro liberatione corporis sui, quod est Ecclesia, a persecutione

Satanae et ministrorum ejus. « Miserere, inquit, mei, Deus, » id est, tu Deus misericors tolle miseriam, quam patior ob periculum vite, cui Saul insidiatur. « Miserere mei, quoniam in te confidit anima mea. » Confidentia in Deo est optima ratio, quae allegari potest ad impetrandam misericordiam, cum Deus promiserit auxilium confidentibus in se. « Et in umbra alarum tuarum sperabo, » id est, non solum hactenus in te confidit anima mea; sed etiam perseverabo in hac

Confidentia in Deo optima ratio ad impetrandum misericordiam.

confidentia toto tempore quo protectione indigebo, quod erit, « donec transeat iniquitas. » id est, donec fidem habeat haec nostra peregrinatio, et exitum a patria caelesti; tandem enim durabit iniquitas, quamdiu durabit peregrinatio, in qua mali bonis admixti sunt. Porro metaphora illa de umbra alarum Dei familiaris est Scripturae sanctae: nam in *Psalm.* XVI dicitur: « Sub umbra alarum tuarum sperabo; » in *Psalm.* LXII: « In velamento alarum tuarum sperabo; » et in *Psalm.* XC: « Sub pennis ejus sperabis; » et Dominus *Math.* XXIV: « Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluit? » Sensus autem est: Sperabo in protectione tua, quomodo sperant pulli in protectione gallinae, quae sub alas colligit eos, et mirabili zelo a milvo defendit. Significatur hac metaphora ingens amor Dei erga suos electos, quos fovet et protegit, ut res sibi unice charas.

Vers. 3. CLAMABO AD DEUM ALTISSIMUM, DEUM QUI BENEFECIT MIHI.

Ex hac fiducia qua sub umbra alarum Dei sperabit, prodibit clamor « ad Deum altissimum, » id est, ad supremum Judicem, qui super omnes alios judices in altissimo throno residet; et ratio clamandi erit experimentum proprium: jam enim expertus erat David, clamando ad Deum se multum profecisse. « Clamabo, inquit, ad Deum, qui benefecit mihi, » id est, qui ultus me est de inimicis meis: vox enim hebraica *gomer* hoc loco non significat *benefacere* absolute, sed *ulcisci*, ac per hoc benefacere ulciscendo innocentium injurias; unde S. Hieronymus vertit ex hebraeo: *Invocabo Deum altissimum, Deum ultorem meum*. Qualis autem fuerit haec ultio, habetur lib. I *Reg.* cap. XXIII. Nam cum Saul cinisset exercitu suo montem, ad quem David confugerat, ut jam de vita sua pene desperaret, providentia divina fecit ut nuntius veniret ad Saulem, qui referret Philistaeos cum magnis copiis in terram Israelitarum se infudisse: quo nuntio accepto coactus est Saul recedere a persequendo Davide, cum magno suo opprobrio et dolore. Et hoc breviter attingitur in sequenti versiculo.

Vers. 4. MISIT DE CAELO, ET LIBERAVIT ME, DEDIT IN OPPROBRIUM CONCULCANTE ME.

Vers. 5. MISIT DEUS MISERICORDIAM SUAM ET VERITATEM SUAM, ET ERIPUIT ANIMAM MEAM DE MANU CATULORUM LEONUM: DORMIVI CONTURBATUS.

Vers. 6. FILII HOMINUM, DENTES EORUM ARMA ET SAGITAE, ET LINGUA EORUM GLADIUS ACUTUS.

« Misit de caelo, » auxilium videlicet, « et liberavit me, » quando cinctus legionibus hostium jamjam capiendus et occidendus eram. « Dedit in opprobrium conculcantes me, » id est, exposuit probris Saulem et milites ejus, qui me ut

pulverem conculcabant et contemnebant, quando re infecta coacti sunt recedere, et Philistaeis occurrere, ut supra diximus ex cap. XXIII lib. I *Reg.* « Misit, inquam, de caelo misericordiam et veritatem, » quasi duas manus suas, « misericordiam » qua liberaret me, « et veritatem, » id est justitiam, qua hostes meos pudore et dolore afficeret. « Et eripuit animam meam, » hoc est, vitam meam, « de medio catulorum leonum, » id est, Saulis et militum ejus, qui ferocia leones juvenes, ac per hoc fortissimos, referebant. Sed etiam sic liberatus ab imminente morte, tamen « dormivi conturbatus, » quia timidi detractiones et calumnias inimicorum meorum, quorum dentes et lingua feriunt instar lancearum et gladio- rum acutorum. In hebraeo deest verbum *eripuit*, et sic vertit S. Hieronymus: *Animam meam in medio leonum dormivi ferocientium*. Sed in hebraeo codice non est *dormivi*, sed *dormivi*, *שׁוּכְבִּי* *eshchabah*, in prima persona. Quare vel exiit verbum *eripuit*, vel subintelligi debet; et quia Hebraei non habent casus, recte possumus vertere, tam *anima mea*, quam *animam meam*. Denique illud, *conturbatus*, quod Hieronymus vertit *ferocientium*, videlicet leonum, in hebraeo proprie significat *ardentem, inflammatum*, quod satis apte convenit cum voce *conturbatus*: qui enim conturbati sunt, aestuare et ardere solent. Itaque lectio hebraica non difficulter cum nostra graeca et latina concordari potest, et hunc sensum facere: *Animam meam eripuit de medio leonulorum, dormivi astutus, et conturbatus*. Cur autem dormierit conturbatus, quando jam liberatus erat, exponit cum addit: « Filii hominum, dentes eorum arma et sagittae, et lingua eorum gladius acutus, » id est, « dormivi conturbatus, » quoniam etiam si Saule recedente liberatus eram a morsu leonum, qui de propinquo mordent, tamen sciebam non deesse detractores et calumniatores, qui etiam longe feriant, instar jaculorum et sagittarum; multi enim erant, qui calumniis suis incitabant Saulem adversus Davidem, ut ipse testatur lib. I *Reg.* c. p. XXIV: « Quare, inquit, audis verba hominum loquentium: Quareit David malum adversum te? » Porro phrasid illa: *Filii hominum, dentes eorum arma et sagittae*, est Hebraeorum propria; sensus autem est: Filii hominum tales sunt, ut dentes eorum sint veluti lanceae (hoc enim sonat vox hebraica *נִיפִית* *thamith*, pro qua Septuaginta reddiderunt *arma et sagittae*). « Et lingua eorum » veluti « gladius acutus: » quibus verbis significatur detractio, quae per instrumenta dentium et linguae formatur, et non minus nocet et interimit, quam lancea, sagitta et gladius, cum incitet ad iracundiam, et sit causa malorum plurimorum.

7. EXALTARE SUPER CAELOS, DEUS, ET IN OMNEM TERRAM GLORIA TUA.

Exposito timore suo precatur Deum, ut exer-

cendo justitiam in impios hostes suos, manifestet gloriam suam. « Exaltare, inquit, super cœlos Deus, » id est, sede in altissimo throno, qui est super omnes cœlos, ut iudices; vel, exaltetur nomen tuum super cœlos coram angelis, « et in omnem terram » coram hominibus dilatetur « gloria tua, » ita ut omnes intelligant et laudent justitiam tuam.

Vers. 8. 8. LAQUEUM PARAVÉRUNT PEDIBUS MEIS, ET INCURVAVERUNT ANIMAM MEAM.

Vers. 9. 9. FODERUNT ANTE FACIEM MEAM FOVEAM, ET INCIDERUNT IN EAM.

Reddit causam cur iudicium Dei adversus hostes suos imploret. Nam præter alia, inquit, « laqueum paraverunt pedibus meis, » id est, insidias mihi lætererunt, ut me quasi feram de improvviso caperent. « Et incurvaverunt animam meam, » id est, atque his insidiis me affligerunt, ut præ continua sollicitudine incurvus ac cœsus tenerem. Deinde id ipsum repetit alia metaphora: « Foderunt, inquit, foveam ante faciem meam, » id est, foderunt foveam in itinere, quo iturus eram, ita ut fovea ante me esset, quamvis eam a me conspici non existimarent: illud enim, *ante faciem meam*, non significat, *me aspiciente et vidente*; sed in loco, qui ante me erat, et per quem transurus eram. « Et inciderunt in eam, » id est, paraverunt mihi periculum vite, et ipsi in illud inciderunt: nam, ut dictum est supra ex cap. XXIII lib. I Reg., Saul insidiabatur vite Davidis, et illo ipso tempore incidit in spelunca in manus Davidis, a quo poterat occidi, si David voluisset.

Vers. 10. 10. PARATUM COR MEUM, DEUS: PARATUM COR MEUM, CANTABO, ET PSALMUM DICAM.

Jam in fine Psalmi excitat Propheta spiritum suum in Deum, ac dicit: « Paratum cor meum, paratum cor meum, » id est, paratus sum vivere, paratus sum mori; paratus conculcari, paratus regnare, et quicquid acciderit de manu tua accipiam. « Cantabo, et psalmum dicam, » laudabo misericordiam, laudabo justitiam, et voce, et instrumento musico.

Vers. 11. 11. EXURGE, GLORIA MEA; EXURGE, PSALTERIUM ET CITHARA: EXURGAM DILUCULO.

Quia dixerat: « Cantabo, et psalmum dicam; » nunc, ut id recte fiat, non invocat Musas, ut profani poete faciunt, sed invocat Spiritum propheticum, ut Theodoretus exponit. « Exurge, inquit, gloria mea, » id est, donum spiritus, quo afflante canere soleo mysteria divina; « exurge, psalterium, et cithara, » id est, exurge spiritus meus, et lingua mea: spiritus enim per psalterium intelligitur, quod ex parte superiore sonum edit,

et lingua per citharam, quæ ex parte inferiore sonat. « Exurgam diluculo, » id est, summo mane, quod est aptissimum tempus contemplandi divina, et canendi Deo, ego spiritus Dei exurgam, et excitabo spiritum tuum et linguam tuam ad canendum. Potest etiam cum S. Hieronymo et S. Augustino hic locus intelligi de resurrectione Christi; David enim, qui satis intelligebat, se in passionibus suis Christi patientis et morientis figuram gerere, Spiritu Sancto afflatus ad Christum loquitur, ac dicit: « Exurge, gloria mea; » nullam enim majorem gloriam David habere potuit, quam ut Pater Christi diceretur. « Exurge, inquit, gloria mea, » Christe redemptor filius meus, et dominus meus; « exurge, psalterium et cithara, » id est, exurge, caro Christi, quæ psalterium fuisi, dum divina miracula operando ex parte superiore sonasti; et cithara, dum humana patiendo ex parte inferiore sonitum dedisti. Deinde inducit ipsum respondentem: « Exurgam diluculo; » satis enim constat Christum a mortuis diluculo surrexisse.

12. CONFITEBOR TIBI IN POPULIS, DOMINE, ET VERS. 12. PSALMUM DICAM TIBI IN GENTIBUS.

Surgens diluculo David ad canendum Deo, dicit: « Confitebor tibi, » id est, laudabo te in populis Judæorum, « et psalmum dicam tibi in gentibus, » Noverat enim sanctus Propheta psalmos suos toto terrarum orbe cantandos a fidelibus, tum ex Judæis, tum ex gentibus in Ecclesia congregatis. Potest etiam sic exponi, ut Christus, qui dicit: « Exurgam diluculo, » addat etiam se per corpus suum, quod est Ecclesia, Deum semper et ubique laudaturum.

13. QUONIAM MAGNIFICATA EST USQUE AD CÆLOS MISERICORDIA TUA, ET USQUE AD NUBES VERITAS TUA.

Hec est materia laudis apud omnes gentes, quod *misericordia* Dei magna effecta sit, et creverit usque ad cœlos, non in se, quomodo semper est infinita, sed in operibus suis; et pari ratione *veritas* Dei, sive pro fidelitate, sive pro justitia accipitur, replevit omnia « usque ad nubes, » id est, usque ad cœlos: accipit enim propheta pro eodem usque ad cœlos, et usque ad nubes, quæ ideo dicuntur in Scripturis nubes cœli, *Matth. XXIII*: « Videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus cœli. »

14. EXALTARE SUPER CÆLOS, DEUS, ET SUPER OMNEM TERRAM GLORIA TUA.

Quomodo misericordia et veritas Domini pertinent usque ad cœlos, sic etiam par est, ut gloria, et laus ejus, et cœlum, et terram repleat.

PSALMUS LVIII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — *In finem*, 1. Ne desperas, David in tituli inscriptionem.

2. Si vere utique justitiam loquimini: recta judicate, filii hominum.

3. Etenim in corde iniquitates operamini, in terra injustitias manus vestræ concinnant.

4. Alienati sunt peccatores a vulva, erraverunt ab utero, locuti sunt falsa.

5. Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ, et obturantis aures suas.

6. Quæ non exandiet vocem incantantium, et venefici incantantis sapienter.

7. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet Dominus.

8. Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens: intendit arcum suum donec infirmetur.

9. Sicut cera, quæ fluit, auferentur: supercecidit ignis, et non viderunt solem.

10. Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum: sicut viventes, sic in ira absorbet eos.

11. Lætabitur justus cum viderit vindictam: manus suas lavabit in sanguine peccatoris.

12. Et dicit homo: Si utique est fructus justo, utique est Deus judicans eos in terra.

Argumentum. — Reprehenduntur homines injusti, iudices præsertim, quorum impietas, quæ describitur vers. 2-6, tanta sit, ut vindictam divinam provocet, vers. 7-10; quo facto pii in virtutis studio confirmantur, vers. 11-12. Hinc strophæ tres. Conf. I Sam. xxiv, 13; xxvi, 10.

1. Præcentori, *ne desperas*, Davidis carmen mysticum.

2. Num revera, *o homines* muti, justitiam tandem loquimini? Num recta judicabitis, filii hominis?

3. Imo vero iniquitates in corde elaboratis, in terra violentiam manuum vestrarum appenditis.

4. Deflectunt (a via justitiæ) impii inde ab utero, errarunt inde a *matris* ventre loquentes mendacium.

5. Venenum est ipsis sicut venenum serpentis, instar aspidis surdæ, quæ obturat aurem suam:

6. Quæ non audit vocem incantantium, exercentis incantationes perite.

V. s. h. — *Victori, ut non desperas David humilem et simplicem.*

Si vere utique justitiam loquimini: recta judicate, filii hominum.

Etenim in corde iniquitates [*h. holocausta*] operamini, in terra iniquitates manuum vestrarum appendite.

Alienati sunt peccatores a vulva, erraverunt ab utero loquentes mendacium.

Furor eorum sicut similitudo furoris serpentis, sicut reguli surdi obturantis aurem suam.

Ut non audiat vocem murmurantium, nec incantatoris incantationes callidas.

Deus, excute dentes eorum ex ore eorum; molares [*al. molas*] leonum confringe, Domine.

Dissolvantur quasi aquæ quæ defluunt: intendet arcum suum [*h. sagittam suam*] donec conterantur.

Quasi vermis tabefactus pertranseat [*al. pertranseat*]: quasi abortivum mulieris, quod non vidit [*al. videt*] solem.

Antequam crescant spinæ vestræ in rhamnum, quasi in ira tempestas rapiet eos.

Lætabitur justus cum viderit ultionem: pedes suos lavabit in sanguine impii.

Et dicit [*al. dicat*] homo: Vere est fructus justo, vere est Deus judicans in terra.

7. Deus, discute dentes eorum in ore eorum, dentes (canino-) leuculorum excute, Jova.
8. Diffinant ut aquæ quæ decurrunt sibi (evanescent); intendat sagittas suas eo cum effectu, quasi præcisæ (obtusæ) essent.
9. Sint ut limax, quæ liquefactione (seu *liquefescens*) abit, ut abortivus mulieris, qui non vidit solem.
10. Prius quam persentiscant ollæ vestræ rhamnum, tam vivum quam ardentem turbine abripiet illum (rhamnum Deus).
11. Lætabitur justus cum viderit vindictam, gressus suos lavabit in sanguine peccatoris.
12. Et dicet homo : Utique fructus est justo, utique est Deus iudex in terra.

NOTE.

Vers. 2. Hengstenberg, *num revera muti* (propr. silentium) estis, *ad loquendum justitiam, ad recte judicandum*? Ewaldus, *num revera justitiam loquimini, o dii* (iudices — legit *diu*)? *num recte judicatis filios hominis*? Maurer, *num revera quod lege constitutum, quod justum est, loquimini*, etc.: Verbi *atom*, ait, *primaria significatio est ligare, hinc lex, pactum*. Alexandrini forsân legerunt *oulam*. — Vers. 3. Non *justitiam, sed violentiam*, i. e. injustitiam *appenditis*; *non manum vestrarum ponitur ob corde in priori hemist.* Alii non male: *bilancibus inter vos distribuitis prædam injustitia captam*. — Vers. 4. Sensus: *Malitia eorum est inverteata*. — Vers. 5. Hengstenberg, *instar aspidis surdæ, improbus obturat*, etc. — Vers. 6. *Exercetis incantationes*, propr. *ligantis nodos magicos*. — Vers. 8. Alii, *sagittas suas*, et ecce! sunt improbi *quasi succiantur*. — Vers. 9. *Vidit*, propr. *viderunt*, *non abortivus* collective sumpto. Alii, *ut limax... improbus abit, ut abortivus... improbi non videbunt diu solem*. Limax, saliva emissa viam humectans, quo longius procedit, eo magis dissolvitur. Verum quia hæc dissolutio lentissime fit, non male Alexandrini, quos sequitur Ewaldus, pro *limax*, vertit *cera*: ita et Syrus. — Vers. 10. Rhamni spinis oblongis usus nullus est apud Orientales ad ignem in foco, quod facile flagrat. *Vivum*, virentem adhuc nec igne satis accensum. *Ardentem*, propr. *ardorem*, pro re ardente, puta rhamno. Proverb. locutio, cujus sensus: *Antequam consilia vestra ad maturitatem aut effectum pervenerint, improvise omnes vestræ machinationes evertentur*. « Saepè accidere solet, ait Rosenmüllerus, illis, qui per desertam iter facientes cibos parare sibi volunt, ut subita coorta tempestate ignis ad cibos coquendos accensus exstinguatur, omnisque epularum apparatus destruat ac dissipetur: unde hæc similitudo ducta videtur. » Alii, *priusquam animadvertant, animadvertere aliquis possit, cito, præter expectationem, spinæ vestræ sunt dumus, celeriter spinæ vestræ excrescunt in dumum amplum et latum; tam vivum, virentem, quam ardentem, aridum*, i. e. totum turbine abripiet illum, dumum Deus, i. e. cito vos, improbi, efflorescitis, sed subito vos omnes ad unum in perniciem agit Deus. Alii, *priusquam persentiscant spinæ vestræ*, i. e. inopinato, *dumum* (vos singulos universosque) *sive virentem, sive aridum, abripiet illum* Deus. Vulgati sensus: *Ut agricola suocrescentes in arvis teneriores adhuc spinas, antequam churiosæ fiant, ac ledere possint, radicibus evellit, et quasi cum ira quadam detestatus abiecit, sic illos nondum satis in improbitate confirmatos Deus vita privabit*. — Vers. 11. *Lavabit*: post pugnam victores necessario pedes ponunt in sanguine hostium. — Vers. 12. *Pro utique, alitantum, solummodo*: non male. Alexandrini legerunt *soffam*.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS LVII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In fœnem, ne disperdas, David in tituli inscriptionem.

Titulus nihil habet novi. Argumentum est acris reprehensio hominum iniquorum: quarvis enim occasio scri-

bendi nata sit ex iniquitate Saulis, et ministrorum ejus persequentium. Davilem, tamen reprehensio est generalis, et, ut movuit S. Augustinus, concludatur Spiritus Sanctus per os Prophetæ ad universum genus humanum.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. SI VERE UTIQUE JUSTITIAM LOQUIMINI: RECTA JUDICATE, FILII HOMINUM.

Non desunt ex recentioribus, qui velint totum versiculum hunc legi per interrogationem, hoc modo: « Num vere justitiam loquimini? num recta judicatis, filii hominum? » Sed veteres omnes, Hilarius, Hieronymus, Augustinus, Theodoretus, Euthymius et alii legunt ut nos in textu nostro habemus. Sanctus autem Hieronymus non solum in expositione Palterii, sed etiam in versione ex hebræo verit: *Si vere utique justitiam loquimini, recta judicate, filii hominum*. Quamvis enim in prima parte versiculi adsit in hebræo littera π he, quæ est signum interrogationis, tamen in secunda non habetur; proinde ad verbum sic vertendum esset: *Num vere justitiam loquimini? recta judicabitis, filii hominum*; quæ sententia eadem est, cum ista: « Si vere justitiam loquimini, recta judicabitis, filii hominum. » Igitur sententia Prophetæ hæc est: *Cum omnes homines interrogati an sit bonum furari, mechari, decipere, et similia, recte respondent non esse bonum, quia lex scripta in corde docet ista non esse bona, cum nemo velit talia sibi fieri, convincuntur omnes iniqui non vere loqui justitiam, sed fide ac simulate, quia in corde suo judicant sibi esse bonum furari, mechari, decipere, et similia: non enim facerent, nisi bonum sibi esse crederent. Nec solum convincuntur esse mendaces, dum falso loquuntur justitiam, et dicunt: Non est bonum furari, mechari, decipere, et similia; sed etiam convincuntur mirabili cæcitate laborare, cum negare non possint malum esse furari, cum videant se non posse pati fures: et tamen judicant, sibi bonum esse furari, et facere alteri, quod sibi fieri nolunt; nam si bonum est furtum, quare nolunt sibi fieri? si non est bonum, quare volunt alteri facere? Adversus istam voluntariam et inexcusabilem cæcitate clamant Spiritus Sanctus: « Si vere utique justitiam loquimini, » dum dicitis: Malum est furari, mechari, et similia; « recta judicate, filii hominum, » id est, judicate in corde vestro, non esse faciendâ, ac per hoc nolite facere, quæ mala esse confessi estis.*

Vers. 2. 2. ET ENIM IN CORDE INIQUITATES OPERAMINI: IN TERRA INJUSTITIAS MANUS VESTRÆ CONCINNANT.

Ostendit, non sine causa se admonuisse, ut recta judicet, si justitiam vere loquuntur; nam apparet contraria illos facere, ac per hoc non vere justitiam loqui, sed fide ac mendaciter. « Et enim, inquit, in corde iniquitates operamini, » id est, corde judicialis, ac decernitis mala, neque ibi sistitis; sed « in terra manus vestræ »

cordis mandata exequentes « concinnant » iniquitates. Illud, *in terra*, significat peccata operum non posse fieri, nisi dum hic in terris vivimus: nam in inferno erunt quidem mala desideria, sed facultas exequendi non erit. Illud, *concinnant*, in hebræo est *apprehunt*, in greco *connectunt*. Sed omnia idem significant, nimirum peccata peccatis apte conjungi, et appendi unum alteri, sed admixta sæpe specie aliqua virtutis, ut turpitudine iniquitatis aliquo modo tegatur. Exemplo esse potest Davidis adulterium: nam adultorio perpetrato, concinnavit David dolum, quo adulterium tegetetur, advocato videlicet Uria marito, atque ad uxorem misso, ut ex eo concipisse videretur; et quia hoc non successit, adjunxit adulterio homicidium, atque hoc etiam dolo alio concinnato, ut in prælio perisise dici posset. Vide alia exempla apud S. Augustinum.

3. ALIENATI SUNT PECCATORES A VULVA, ERRA- VERUNT AD UTERO, LOCUTI SUNT FALSA.

Hæc est alia peccatorum miseria, quod non post multos annos vite peccare incipiunt, sed ab ipsa nativitate, vix in lucem editi a recto tramite deflectunt. « Alienati sunt peccatores a vulva, » id est, ab ipso exitu de vulva alienati sunt a recto tramite, a via veritatis, a beata vita. « Erraverunt ab utero; » hæc est repetitio, et declaratio ejus quod dictum erat, « alienati sunt a vulva, locuti sunt falsa: » hoc enim est primum ordinarie peccatum actuale, quod pueri committunt, mendacium videlicet; inde se primum prodit natura corruptio.

4. FUROR ILLIS SECUNDUM SIMILITUDINEM SERPENTIS, SICUT ASPIDIS SURDÆ, ET OBTURANTIS AURES SUAS.

5. QUÆ NON EXAUDIET VOCEM INCANTANTIUM, QUÆ ET VENERIFICI INCANTANTIS SAPIENTER.

Docent morbum peccati ab ipsa infantia incipere: nunc addit, non solum hunc esse morbum diuturnum, sed etiam gravissimum, quia nonnunquam peccatores tanto furore et tanta obstinatione grassantur in perniciem aliorum hominum, ut similes efficiantur serpentibus illis, qui surdi dicuntur, quia incantationibus nullis cedunt. « Furor illis, » id est, gravissimis peccatoribus, qualis tunc erat Saul, est « secundum similitudinem serpentium, » qui nulla arte mansuefiere possunt; imo secundum similitudinem « aspidis surdæ, » quæ obturat cauda aures suas, « ut non exaudiat vocem incantantium, nec venerifici incantantis sapienter, » id est, valde periti in arte sua. Utrum sit verum, an fabulosum, quod dicitur de

Peccata
peccatis
quæ modo
concinna-
ntur?

aspide, claudente sibi aures, ne audiat maleficum incantantem, non nullum refert ad hujus Psalmi explicationem. David enim similitudinem ducit ab eo quod vulgo fertur. Monet etiam S. Augustinus non ideo approbari incantationes veneficorum, quia David inde similitudinem accepit: nam et Dominus in Evangelio similitudines duxit a iudice injusto, « qui nec Deum timet nec hominem reverteretur, » Luc. XVIII; et a villico iniquitatis qui, « donando bona domini sui, amicos multos sibi conciliavit, » Luc. XVI; et ab illo qui, « invento thesauro in agro alieno, continuo emit agrum illum ut thesauro solus potiretur, » Matth. XIII: nec tamen approbavit injustitiam iudicis, neque fraudes servorum, nec astutiam cupidorum.

Vers. 6. 6. DENTES CONTERET DENTES EORUM IN ORE IPSORUM, MOLAS LEONUM CONFRINGET DOMINUS.

Descripta gravitate peccati alicuius hominum, inter quos Saulem David numerabat in primis, describit nunc penas eorumdem peccatorum aptissimis similitudinibus. Prima similitudo continetur in hoc sexto versiculo, et summa ejus est, a Deo auferri potentiam hominum peccatorum, quantumvis magni, robusti et feroces esse videantur: nihil enim robustius et terribilius leone, et in ipso leone nihil durius, acutius, horribilius dentibus molaribus. « Deus » igitur « dentes leonum confringet, » id est, robur et potentiam peccatorum quamvis potentissimorum auferet. « Deus, inquit, conteret dentes eorum, » peccatorum videlicet, qui instar leonum discernunt et dilaniant innocentes. « In ore ipsorum, » id est, dum adhuc sunt in ore ipsorum viventium et rugientium, nam conterere dentes leonum jam evulsos facile est. Declarat, vel repetit more suo Propheta, quod dixit, dum addit: « Molas leonum confringet Dominus, » id est, non solum dentes minores, sed etiam molares, qui sunt omnium maximi et durissimi, confringet Dominus.

Vers. 7. 7. AD NIHILUM DEVENIENT, TANQUAM AQUA DECURRENS; INTENDIT ARGUM SUUM, DONEC INFIRMENTUR.

Haec est altera similitudo, quae docet potentiam impiorum fore brevissimam, et post modicum ita redigendam esse ad nihilum, ut tota progenie extincta, ne vestigium quidem ejus remaneat. Similitudo autem ducitur, vel a torrentibus secundum Augustinum, qui ita intumescent, et omnia secum rapiunt, ut flumina maxima esse videantur, et tamen post unam, vel alteram horam omnino siccantur et evanescent, ut ne gutta quidem aquae remaneat in alveis torrentium; vel ducitur similitudo ab ingenti pluvia hiemali, ut exponit S. Hieronymus, quae per loca declivia ita statim decurrit, ut post modicum cessante pluvia, nusquam aqua ipsa compareat. Exempla innumera adduci possunt tum potentissimorum tyrannorum, ut Saulis, Achab, et Hieroboam, vel Ne-

ronis, Cali, Domitiani, et similium; tum haereticorum magni nominis, ut Arii, Nestorii, et caeterorum. « Ad nihilum, inquit, devenient tanquam aqua decurrens, » torrentis vel pluviae, quae velocissime transit, et vestigium non relinquit. Ac ne putaremus, casu fieri, vel ex naturalibus causis, ut potentissima regna tyrannorum, aut famosissimae haereses tam cito finem accipiant, subiungit Propheta: « Intendit arcum suum, donec infirmetur, » id est, impiorum potentia tam celerem finem habebit, quia Deus omnipotens intendit arcum suum adversus eos; neque arcum remittit, donec illi infirmetur, ac debilitentur, et viribus amissis deficiant et pereant.

8. SICUT CERA, QUAE FLUIT, AUFERENTUR: SUPERCECIDIT IGNIS, ET NON VIDERUNT SOLEM.

Tertia est haec similitudo, quae demonstrat, non minus facile esse Deo potentiam tyrannorum, ac quae aliorum impiorum ad nihilum deducere, quam facile sit soli, aut igni ceram liquefacere: cera enim quantumvis indurata, calori solis vel ignis nullo modo resistit, sed continuo liquefit, defluit et perit. « Sicut cera, inquit, quae fluit, » tangente illam sole, vel igne, ita « auferentur » de medio homines peccatores. Nam « supercedit ignis » ira Dei in illos, et ipsi tanquam cera continuo liquefacti perierunt, et non videntur amplius solem, quem soli viventes videre possunt. In codice hebraeo hic versiculus longe aliter habetur. Sic enim verit S. Hieronymus: « Quasi vermis tactus pertranseat, quasi abortivum mulieris, quod non vidit solem. Sed quod attinet ad vocabulum שֶׁבֶלֶל *shabelul*, non possunt reprehendi Septuaginta, quod verterint *ceram*, quia haec vox non habetur, nisi hoc loco, et aliqui volunt significare *vermiculum*, aliqui *timacem*, alii *alia*. Inter tot opiniones de obscurissima voce, cur non magis credemus Septuaginta Interpretibus antiquioribus, doctioribus, et pluribus? Quod vero pertinet ad illam vocem, תָּמָס *themas*, nulla est difficultas: nam proprie significat *liquefactionem*, et Septuaginta recte verterunt, *ceram quae fluit*, hoc est, liquefit; et S. Hieronymus, qui veritit *tabefactum*, sensum expressit, non verbum. Denique illa verba, אֶשְׁתֵּי נֶפֶל *nepel eshethi*, S. Hieronymus recte veritit, *abortivum mulieris*; sed Septuaginta recte eam verterunt, *supercedit ignis*, quia remotis punctis Rabbiorum illud נֶפֶל *nepel* potest legi *nepel*, quod significat *caecidit*, et illud אֶשְׁתֵּי *eshethi*, legerunt sine ultima littera, et verterunt *ignis*, quia *esh* ignem significat.

9. PRIUSQUAM INTELLIGERENT SPINAE VESTRAE RHAMNUM: SICUT VIVENTES, SIC IN IRA ABSORBET EOS.

Haec est ultima similitudo, qua docet Propheta, impios succidendos et perdendos a Deo, antequam implere possint mala, quae adversus justos meditati sunt, ut non habeant gaudium de exter-

minio justorum, quod maxime cupiebant: quomodo Saul antea male perit, quam de morte David letari potuerit; et Diocletianus, et Maximianus, alique persecutores Ecclesiae prius perierunt quam ultimum exitum christianorum viderint, ad quod totis viribus inhiabant. Similitudo autem desumpta est a spinis, quae ab agricola succiduntur, dum tenerae sunt, antequam ad robur rhamni, quod est lignum magnis et durissimis spinis instructum, crescendo perveniant: « Priusquam intelligerent spinae vestrae rhamnum; » S. Hieronymus, ut hebraeo veritit: *Antequam spinas vestras crescant in rhamnum*. S. Hilarius et S. Augustinus legunt, *antequam producat spinas vestras rhamnum*. Nostra lectio concordat ad verbum cum hebraica et cum graeca. Porro lectio S. Hilarii et S. Hieronymi in sensu conveniunt: nam spinas crescere in rhamnum, et spinas teneras, quae ferire non possunt, paulatim crescere, et fieri rhamnum, qui duris aculeis suis pungat et feriat: sic etiam rhamnum producere spinas, est rhamnum tenerum, et qui nocere non potest, crescere et induere aculeos, ut maxime nocere valeat. Oportet igitur ad eundem sensum reducere verba obscura nostrae lectionis: id quod fiet, si per vocem intelligere, quae est in hebraico et graeco codice, interpretemur, *crescere ad perfectum robur*; quod quidem hominibus convenit, qui tunc ad perfectam aetatem pervenerunt, quando sapere et intelligere incipiunt. Sed per metaphoram tribuitur etiam aliis rebus. Itaque sic exponi potest versiculus: « Priusquam intelligerent spinae vestrae rhamnum, » id est, priusquam ad perfectionem suam spinas tenerae crescendo pervenirent, ut ad instar rhamni pungere, ferire, et lacerare possent; « sicut viventes, sic in ira absorbet eos, » id est, Deus absorbetit (*absorbet enim hoc loco positum est pro absorbetit, sicut in Evangelio, Joan. xv, ardet pro ardebit*), Deus, inquam, absorbetit eos sic in ira sua, sicut viventes absorbere solet terra, aut mare: mutatio autem illa persone familiaris est Prophetis, ut cum loqueretur ad ipsos impios in secunda persona dicens, *spinae vestrae*, mox transeat ad tertiam dicens, *absorbet eos, pro absorbetit eos*.

10. LETABITUR JUSTUS CUM VIDERIT VINDICTAM, MANUS SUAS LAVABIT IN SANGUINE PECCATORUM.

Cum haec facta fuerint, quae supra dicta sunt de perditione impiorum, tunc « letabitur justus, cum viderit vindictam; » non autem amore vindictae letabitur, sed amore justitiae, et quia videbit se Dei gratia custoditum, non esse lapsum in ea

peccata, unde tam severe puniri mereretur; nec solum letabitur, sed etiam « manus suas lavabit in sanguine peccatorum, » id est, opera bona ipsius magis elacebunt ex comparatione malorum operum peccatorum: nam opposita iuxta se posita magis splendunt; per sanguinem enim in Scripturis, peccatum intelligi solet. Vel dici potest cum S. Augustino, justum hic in terris lavare manus suas, id est, mundare opera sua, et bene operando fieri diligentem, dum cernit sanguinem, id est, mortem ac supplicia impiorum. In hebraeo habetur, *pedes suos lavabit*. Sed omnes alii codices graeci et latini, et omnes tractatores legunt *manus*.

11. ET DICET HOMO: SI UTIQUE EST FRUCTUS JUSTO, UTIQUE EST DEUS JUDICANS EOS IN TERRA.

Cum impii punientur, et justus letabitur, tunc « dicit homo, » id est, *homo*, qui ista videbunt, dicent: Si iustitia fructum aliquem adfert, ut vere adert, ille maximus est fructus, quod Deus summus omnium Iudex non sinit peccatores impunites, neque justos irremuneratos; sed retractat omnia injusta iudicia, et iudicat eos, id est, tam malos, quam bonos, tribuens justis debita premis pro omnibus bonis operibus, quae fecerunt, et pro omnibus malis, quae pertulerunt; et impiis debita supplicia pro omnibus malis, quae fecerunt, et pro omnibus deliciis, in quibus basiverunt. Et sic impletur illud Apoc. XVIII: « Quantum se glorieavit, et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum. » Iudicium autem hoc dicitur fieri in terra, quia fit pro his actionibus quae factae sunt in terra, et quia vere inchoatur in hac vita, licet perficiendum sit in altera; denique quia ultimum etiam iudicium fiet de hominibus, qui adhuc erant in terra, et inde transituri erant, vel ad caelum, vel ad gehennam. Unde dicitur Deus iudicaturus orbem terrarum in aequitate. In hebraeo codice non habetur conditionalis *si*, cum dicitur *si est fructus justo*, sed *quod*, *vere est fructus justo, vere est Deus iudicans eos in terra*. Illud igitur, *si*, quod ex graeco transit in codices latinos, non est conditio, vel particula dubitationem significans: sed explicanda est, ut nos paulo ante explicuimus, *si est aliquis fructus justo*, ut sine ullo dubio est, ille est quod Deus iudicabit accuratissime omnia opera bona et mala, et non sinit justos in perpetuum opprimi ab impiis, sed impiis condemnatis justos coronabit. Quae certe magna est consolatio iustorum afflictorum, qui ex fide vivunt, et expectant beatam spem et adventum magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, cui sit laus et gloria.

Magna consolatio iustorum afflictorum.

Impii prius perierunt, quam bonos et

PSALMUS LIX

SECUNDUM HEBREOS.

V. v. — *In finem*, 1. Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, quando misit Saul, et custodivit domum ejus, ut eum interficeret.

2. Eripe me de inimicis meis, Deus meus : et ab insurgentibus in me libera me.

3. Eripe me de operantibus iniquitatem : et de viris sanguinum salva me.

4. Quia ecce ceperunt animam meam : irrueant in me fortes.

5. Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine : sine iniquitate cucurri, et direxi.

6. Exurge in occursum meum, et vide : et tu, Domine, Deus virtutum, Deus Israel,

Intende ad visitandas omnes gentes : non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.

7. Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem.

8. Ecce loquentur in ore suo, et gladius in labiis eorum : quoniam quis audivit?

9. Et tu, Domine, deridebis eos : ad nihilum deduces omnes gentes.

10. Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deus susceptor meus es.

11. Deus meus, misericordia ejus praeveniet me.

12. Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos; nequando obliviscantur populi mei.

Disperge illos in virtute tua, et depone eos, protector meus, Domine.

13. Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum, et comprehendantur in superbia sua.

Et de execratione et mendacio annuntiantur 14. in consummatione : in ira consummationis, et non erunt.

Et scient quia Deus dominabitur Jacob, et finium terrae.

V. s. n. — *Victori, ut non disperdas David humilem et simplicem, quando misit Saul, et custodierunt domum, ut occiderent [al. occideret] eum.*

Erue me de inimicis meis, Deus [h. Domine] meus, et a resistentibus mihi protege me.

Libera me ab operariis iniquitatis [al. operantibus iniquitates], et a viris sanguinum salva me.

Quia ecce insidiati sunt animam meam, congregantur adversus me fortissimi [h. crudelissimi]: absque iniquitate mea, et absque peccato meo, Domine.

Non egi inique, et illi currant [al. cucurrerunt] et preparantur : surge [h. expergiscere] ex adverso pro me, et respice.

Et tu, Domine Deus exercituum, Deus Israel, evigila, ut visites omnes gentes.

Non miserearis universis qui operantur iniquitatem. SEMPER.

Revertantur ad vesperam, latent ut canis [al. canes], et circumeant [al. circuibant] civitatem.

Ecce loquentur [al. loquantur] in ore suo, gladius in labiis eorum : quasi nemo audivit.

Tu autem, Domine [al. fac. Domine], deridebis eos : subsannabis omnes gentes.

Fortitudinem meam ad te servabo : quoniam tu, Deus, elevator meus.

Deus misericordia mea praeveniet me : Deus ostendet mihi in insidiatoribus [h. decantatoribus] meis.

Ne occidas eos, ne forte obliviscantur populi mei : disperge eos in fortitudine tua, et destrue eos, protector noster Domine [al. Deus].

Peccato oris sui, sermone [al. in peccato et in sermone] labiorum suorum, et capiantur in superbia sua : maledictionem et mendacium narrantes.

Consume in furore, consume ut non subsistant : et scient quoniam Deus dominatur [al. dominabitur] Jacob, in finibus terrae. SEMPER.

15. Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem.

16. Ipsi dispergentur ad manducandum ; si vero non fuerint saturati, et murmurabunt.

17. Ego autem cantabo fortitudinem tuam, et exultabo mane misericordiam tuam.

Quia factus es susceptor meus, et refugium meum, in die tribulationis meae.

18. Adjutor meus tibi psallam, quia Deus susceptor meus es; Deus meus, misericordia mea.

Et convertantur ad vesperam, latent ut canes [al. canes], et circumeant civitatem.

Ipsi vagabuntur ut comedant, et cum saturati non fuerint, murmurabunt.

Ego autem cantabo imperium tuum, et laudabo mane misericordiam tuam :

Quoniam factus es fortitudo mea [h. susceptor meus], et refugium in die tribulationis meae.

Virtutem meam tibi cantabo [h. fortitudo mea tibi psallam], quoniam Deus adjutor [h. susceptor] meus, Deus misericordia mea.

Argumentum. — Preces continet pro sui conservatione ab hostibus impiis, qui vatem sine causa persequerentur et perdere starent. His igitur hominibus perditissimis penas divinas inprocentur, sibi vero defensionem et liberationem ex omnibus periculis fiducia certa in Deum nixus pollicetur. Tempus et occasio carnis indicata est vers. 1. Hodiernos interpretes, qui titulo fiden negant, censentque Psalmum hunc editum esse post exilium Babylonicum (Neh. iii, 33 seq., iv, 1 seqq.), bene confutat Heugstenberg. Strophae quatuor, quarum prima et tertia in fine apposita habent *selah*, secunda et quarta vero ab eodem versu incipiunt, eodemque terminantur : vers. 2-6, 7-10, 11-14, 15-18. Historia legitur 1 Sam. xix, 11.

1. Praecentori, ne disperdas, Davidis carmen mysticum, cum misit Saulus emissarios, et custodirent domum, ut interficerent eum.

2. Libera me ab hostibus meis, mi Deus, ab adversariis meis tutum me praesta :

3. Libera me ab operantibus iniquitatem, et ab hominibus sanguinolentis salva me.

4. Nam ecce insidiantur animam (vita) meam; congregantur adversum me feroces :

non ob delictum meum, nec peccatum meum, Jova.

5. Absque culpa mea incurrunt in me et constituunt se (aciem) : surge (vel evigila) in occursum meum, et vide res meas afflictas.

6. Tu vero, Jova Domine, Deus exercituum, Deus Israelis, expergiscere ad puniendum omnes gentes; ne pareas ulli proditorum pessimorum.

7. Revertentur nocte, fremebant instar canum, et circumbant urbem.

8. Ecce effundebant ore suo nequata verba, gladius (sermone aculeati) super labia eorum : nam (aiunt) quis audit nos?

9. Tu vero, Jova, rides eos; subsannas omnes gentes.

10. Ad robur ejus (Jovae), ad te, inquam, attendo, nam Deus est arx mea.

11. Deus meus gratia sua praeveniet me, Deus videre me faciet inimicos meos.

12. Noli interficere eos penitus, ne obliviscatur populus tanti beneficii;

- vagari eos fac potentia tua, et deturba eos e suis sedibus, tu clypeus noster, Domine.
13. Peccatum oris eorum, sermonemque labiorum eorum *quod attinet*, et (sic) capiantur in fastu suo, et propter maledictiones, et propter mendacia, quæ enarrant.
14. Consume in ira, consume, et non sint, et sciant Deum esse Dominum in Jacob usque ad limites terræ.
15. Et revertabant nocte, fremebant instar canum, et circumibant urbem.
16. Ipsi vagabantur ad vorandum (me), si non fuerint saturati, at tamen querendo pernoctaverunt.
17. Ego vero canam potentiam tuam, et celebrabo mane gratiam tuam, quod fuisti arx mihi, et refugium quom versarer in angustiis.
18. Robur meum, tibi canam, nam Deus arx mea est, Deus meus benignus.

NOTE.

Vers. 4. *Congreganter*: Maurer, *delitescent*, insidias ponunt. — Vers. 5. *Constituant se*, propr. *firmant se*. — Vers. 6. Nomen *goin* hic Davidis adversariorum denotat, q. d. Tu, qui in totas gentes soles animadvertere, nec hinc parcas sceleratis: conf. infra vers. 9, et Ps. lvi, 8. — Vers. 7. *Revertabant*, me in domo mea non invento. Ewaldus et Maurer, *redeunt vespere*, quovis vespere me querendo adventant, *ubulantes canum instar circumant urbem*, ut me capiant; Hengstenberg, *revertentur vespere, fremant instar canum, et circumant urbem*, ut similitudo desumpta sit a canibus famelicis, qui toto die discurrunt, nec cibum quassitum inveniunt. — Vers. 10. Ita Maurer: nil enim, ait, apud Hebræorum vates frequentius subita personarum mutatione. Alii tamen cum veterum plerisque legunt *ἦν*, coll. vers. 18, hoc sensu: *Robur meum*, i. e. animam, *spem meam ad te custodio*; Ewaldus, *presidium meum tu es, ad quod respicio*. — Vers. 11. *Deus meus*, etc. Secundum Keri vertendum esset, *Deus gratiæ meæ*. *Videre*, cum voluptate. — Vers. 13. Hengstenberg, *peccatum oris ipsorum* est omne verbum *labiorum ipsorum*. Vulgati sensus: Propter sua scelera fient fabula mundi, legendo *ἰσοῦπαρου*. — Vers. 14. *Dominum... usque ad limites terræ*; alii, *sciant... usque ad*, etc. — Versiculus 15-16 Hengstenberg vertit per futurum, *et revertentur*, etc.; Maurer vero per optativum, *et redeant*, etc. Vide nota vers. 7. — Vers. 16. Hengstenberg, *ipsi errabunt ad cibum: si non sint saturati, et (tamen) sic (insaturati) pernoctabunt*. Maurer, *vogentur isti ad vorandum, prædatum exeant! profecto satiabuntur*, strage puta, *et pernoctabunt*, noctem transigent supremam. — Vers. 17. *Mane*, ait Maurer et Hengstenberg, opponitur *ἔσπε* vers. 15. — Vers. 18. *Benignus*, propr. *miseri cordia mea*.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS LVIII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Ne disperdas, David in tituli inscriptione, quando misit Saul, et custodivit domum ejus, ut eum interficeret.

Ex hoc titulo colligitur occasio scribendi Psalmum præsentem. Scribitur enim, lib. I Reg. cap. xix, missos fuisse satellites a Saule, qui custodirent domum David, ne forte noctu effugeret, ut eum mane facto interficerent: sed

Davidem, conjugis suæ consilio et auxilio, per fenestram nocte demissum aufugisse. Scribit igitur in hoc Psalmo David orationem, quam imminente tam ingenti periculo fudit ad Deum; et simul prædicit, ut solet, perditionem inimicorum suorum. S. Augustinus et Theodoretus volunt Davidem figuram Christi fuisse: Christus enim in sepulcro, quasi in domo, custodiebatur a satellitibus, ut impediatur ejus resurrectio, et proinde etiam prædicatio Apostolorum, et edificatio Ecclesie, quæ corpus est Christi. Sed Christus resurrexit non aperto sepulcro, relicto sardonibus, et David evasit relicto in lecto pellibus caprinis. Potest etiam totus Psalmus commode explicari generatim de impiis persecuentibus justos, et impiorum exitio, ac justorum liberatione. Solum enim David occasione afflictionum suarum concionari in universum de afflictionibus et consolatione justorum, et malitia ac supplicis iniquorum. Quæ etiam causa est cur Ecclesia frequentet assidue Psalmodiam; quod non tam accurate faceret, si de solo Davide plerique Psalmi intelligendi essent.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. ERIPÉ ME DE INIMICIS MEIS, DEUS MEUS, ET AB INSURGENTIBUS IN ME LIBERA ME.

Vox est Davidis in propria domo, quasi in carcere detenti, obsidentibus eum satellitibus Saulis: vox item est Christi in sepulcro jacentis, custodi- bus adhibitis: vox denique est cujuscumque justis in mortis periculo constituti.

Vers. 2. 2. ERIPÉ ME DE OPERANTIBUS INIQUITATEM, ET DE VIRIS SANGUINUM SALVA ME.

Hæc est explicatio versiculi superioris: quos enim dixit *ibi inimicos suos*, hic dicit, *operantes iniquitatem*: justis enim non alios habent inimicos, nisi iniquos; neque alia est causa inimicitie ipsorum, nisi quia illi iniqui sunt, isti justis; et quos *ibi dixit, insurgentes in se*, hic dicit, *viros sanguinum*, id est, viros homicidas, et qui insurgunt in proximum, ut ejus sanguinem fundant.

Vers. 3. 3. QUIA EGGE CEPERUNT ANIMAM MEAM, IRRUERUNT IN ME FORTES.

Reddit rationem cur dixerit, «salva me,» vel «eripe me,» quia videlicet in maximo discrimine vite amittenda versabatur. Erat enim quasi fera inter rete conclusa, et comprehensa, et jamjam interficienda: quod explicat clarius vox græca *ἠρπίσσω*, id est, *venati sunt animam meam*, quod etiam satis congruit cum hebraica *אָרְבַּי אֲרֵבֵנּוּ*, quam S. Hieronymus vertit, *insidiati sunt animæ meæ*. Ergo illud, quod in nostra editione legitur, *ceperunt animam meam*, non significat, *acceperunt vitam meam, meque occiderunt*, sed *comprehenderunt me, sive captivum me ceperunt*. Et irruerunt in me fortes, » id est, viri potentes, qualis erat rex Saul, Abner dux militie, et similes, in me impetum fecerunt: quod dicit, ut ostendat persecutionem suam non esse paucorum satellitum a quibus tunc obsidebatur, sed regis potentissimi, qui alios satellites ac milites ad eum occidendum mittere poterat.

Vers. 4. 4. NEQUE INIQUITAS MEA, NEQUE PECCATUM MEUM, DOMINE: SINE INIQUITATE CUCURRI, ET DIREXI.

Si ad personam Davidis hæc referantur, non significant nullum fuisse in Davide peccatum absolute, sed non fuisse peccatum adversus regem, ut æmuli ejus calumniabantur. At si referantur

ad Christum, absolute verissima sunt: Christus enim «peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus,» ut scribit B. Petrus I *Epist.* II. Ait igitur: «Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine,» id est, irruerunt in me fortes, et tamen nulla est iniquitas, nulla injustitia, neque peccatum aliud adversus eos a me patratum, ut causam persequendi me habeant. Ego enim «sine iniquitate cucurri,» id est, cursum vite lucusque peregi sine ulla ipsorum offensione. «Et direxi,» id est, rectum cursum institui, non declinavi, ad dexteram, ad acceptandos favores potentiorum; neque ad sinistram, ut opprimerem pauperes et humiles. In hebræo habetur in tertia persona, *cucurrerunt, et direxerunt*, id est, inimici mei cucurrerunt adversum me, et direxerunt acies suas, ut me occiderent. Sed Septuaginta Interpretes aliter legerunt verba hebraica, et faciliis fuit mutatio, cum prima persona et tertia non differant, nisi in ultima terminatione. Sed res non est magni momenti.

5. EXUAGE IN OCCURSUM MEUM, ET VIDE: ET TU DOMINE DEUS VIRTUTUM, DEUS ISRAEL,

6. INTENDE AD VISITANDAS OMNES GENTES; NON MISEREARIS OMNIBUS QUI OPERANTUR INIQUITATEM.

Dixerat, *cucurri, et direxi*: qui autem dirigit cursum suum, sine dubio ad Deum currit, ad quem omnia bona, ut ad finem ultimum diriguntur. Ait igitur: Ego bene operando ad te cursum meum direxi; tu igitur vicissim me protegendo, mihi occurre, atque ad me cursum auxilii tui dirige, et vide de proximo periculum meum, considera afflictionem meam; neque potes excusare impotentiam, vel ignorantiam; nam «Dominus» et «Deus virtutum» es; atque ut Dominus, omnia potes, ut Deus, omnia vides, ut Deus virtutum, exercitum, non solum per te, sed etiam per angelos, et quasilibet alias creaturas me juvare potes, quia tibi omnia militat; denique «tu es Deus Israel,» proinde Israelitas, ut propriis eorum Deus ex federe cum patribus nostris initio protegere debes. «Intende ad visitandas omnes gentes,» id est, adveniat aliquando dies universalis iudicii tui; «et tunc non miserearis omnium operantium iniquitatem,» id est, nullius operantis iniquitatem miserearis, sed omnes pro meritis punias. Hæc videtur accipienda propheticè potius, quam per modum imprecantis, ut

sensus sit: Veniet aliquando magna illa visitatio omnium gentium, in qua redent omnes Deo summo Iudici rationem factorum suorum; et tunc Deus nullius impij miserabitur, sed omnes malos male perdet. Atque ex hac explicatione cessat quæstio, quam S. Augustinus movet, quomodo verum sit, quod hic dicitur: « Non miseraris omnibus qui operantur iniquitatem, » cum constet Deum miserum esse ipsius Davidis operantis iniquitatem adulterii et homicidii, et S. Petri ipsum Christum negantis, et S. Pauli Ecclesiam persequentis. Cessat, inquam, ista quæstio, quoniam Deus miseretur operantium iniquitatem, non ut Iudex, sed ut Pater misericordiarum, dum operantes iniquitatem misericorditer convertit ad penitentiam. David autem hoc loco loquitur de Deo, ut Iudex est, « qui reddet unicuique secundum opera sua, » *Matth. xvi*; ac præsertim in ultimo iudicio nullus impij, vel iniqui miserabitur.

Deus misericorditer agens
Ergo misericorditer agens
quæstio
Deus, non ut Iudex, sed ut Pater

7. CONVERTENTUR AD VESPERAM, ET FAMEM PATIENTUR UT CANES: ET CIRCUIBUNT CIVITATEM.

Pergit explicare miseram conditionem iniquorum in novissimo die. « Ipsi enim convertentur ad vesperam, » id est, finito die in quo fructuose converti licebat, nimisque sero sapere incipient, et penitentiam agere nihil eis profuturam, de quibus dicitur *Sap. v*: « Penitentiam agentes, et præ angustia spiritus gementes. » « Et famem patientur ut canes, » famem utique iustitiæ, quam esuriere nequaquam quando tempus erat, vel famem qualiscumque consolationis et quietis; « et circumibunt, » ut canes famelici, « civitatem Dei, » id est, electorum cætam: respicient enim ad omnes, si quo modo apud aliquem misericordiam invenire possint, sed non invenient; nemo enim Sanctorum in illa die miserabitur operantium iniquitatem. Erit autem hæc digna retributio, quoniam in hac vita viri iniqui « conversi sunt ad lucem diei; » et « famem passi sunt, » ut canes, id est, famelici fuerunt carnalium delectationum, quæ si compararentur ad spiritualia, cibi sunt corrupti, ac putridi, et canum proprii; et ideo circumierunt civitatem, nam extra civitates in fossis murorum projecti solent cadavera eorum, aliorumque animantium immundorum, quæ non ab hominibus, sed a canibus devorantur. Hunc locum alii exponunt de reversione satellitum ad vesperam, ut noctu Davidem in domo sua raperent, et instar canum ejus devorarent. Alii de conversione Judæorum circa finem mundi, juxta illud Apostoli *Rom. xi*: « Cæcitas ex parte cecidit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret. » Alii de conversione eorumdem Judæorum ad vesperam, id est, post mortem Christi, qui famem passi sunt, sicut canes, id est, sicut gentiles, et simul saturati sunt ad prædicationem Apostolorum, et tum ipsi quoque circumierunt civitatem docendo et præ-

dicando; quæ est expositio S. Augustini. Alii de reversione Judæorum in Palestinam, post eversionem civitatis suæ Jerusalem, qui famem patientur pristina felicitatis et ceremoniarum legalium, et circumibunt eversam civitatem, si quo modo eam reedificare possent. Nos lectori iudicium relinquimus.

8. ECCE LOQUENTUR IN ORE SUO, ET GLADIUS IN LABIIS EORUM: QUONIAM QUI AUDIIT?

Revertitur ad malitiam iniquorum: vicissim enim loquitur Propheta nunc de culpa, nunc de pœna impiorum. « Ecce, » inquit, qui me querunt ad necem, « loquentur in ore suo, » id est, submissa voce inter se loquentur, ut vix ex ore sonus egrediatur. « Et gladius in labiis eorum, » et verba ipsorum quasi gladius erunt, quoniam de nec inter se consultabunt. Secure autem inter se loquentur, « quoniam » dicent: « Quis audivit? » id est, nemo audivit, secretus erit sermo.

9. ET TU, DOMINE, DERIDEBIS EOS; AD NIHILUM DEDUCES OMNES GENTES.

Illi putant se non audiri, quando inter se secreto consultant, et putant se magna facturos; « sed tu, Domine, » cui nihil est occultum, « deridebis eos, » tanquam vanos, qui nosti eorum consilia, et impedire conatus ipsorum nullo negotio potes, nec solum inimicos meos deridebis, sed etiam omnes gentes cum illis conjungerentur, eas quoque contemneres, et nihil faceres. Ubi illud, *ad nihilum deduces*, in hebræo est, *substantibus*, ut sit fere idem cum *deridebis*. In greco est *ἐξουθενέω*, pro *nihilum deduces*, quod in idem recidit. Itaque ut nostra latina editio cum textibus originalibus conveniat, sic explicandum est illud: *Ad nihilum deduces*, id est, pro nihilo habebis, sive ad nihilum deduces in mente tua, quia tanquam nihilum existimabis. Clarius id habetur in *Ps. xiv*, ubi dicitur: « Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus, » ubi illud, *in conspectu ejus*, demonstrat deduci ad nihilum, non esse extingui penitus, ac deleri, sed pro nihilo reputari. Quomodo dicitur *Isai. xl*: « Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihilum et inane reputate sunt ei. »

10. FORTITUDINEM MEAM AD TE CUSTODIAM, QUIA, DEUS, SUSCEPTOR MEUS ES; DEUS MEUS, MISERICORDIA EJUS PRÆVENIET ME.

Quia meminit omnipotentis Dei, coram quo omnes gentes pro nihilo reputantur, humiliat se sub potenti manu Dei, ut gratiam mereatur. « Fortitudinem, inquit, meam ad te custodiam, » id est, ego robur meum non ex me habeo, sed a te accipi; ideo non in meis viribus est illud conservare, sed « ad te, » id est, apud te custodiam; tu qui dedisti, conservabis, « quia susceptor meus es, Deus meus; » id est, non sine causa confido in protectione tua, quia tu, Deus, suscepisti me prote-

David in presentia Dei est præventus misericordia.

gendum ab infantia mea, quia tu es proprie Deus meus, quem solum colo. « Misericordia ejus præveniet me, » id est, non frustra hæc loquor, quia misericordia Dei prævenit me olim, et (ut confido) semper præveniet, ut non sinat me opprimi ab hostibus meis. Hæc justissime David dicit, qui in pueritia præventus fuit gratia Dei, et robur divinitus accepit, ut ursum et leonem, ac deinde Goliath gigantem armatum ipse inermis occideret, et in regem item adhuc puer a Samuele inunctus fuit. Quod si hæc referantur ad Christum, multo magis verificantur, cum ipse non a pueritia, aut infantia, sed a conceptione « unctus fuerit Spiritu Sancto et virtute, » ut loquitur S. Petrus apostolus *Act. x*. In hebræo legitur, *Dei misericordia ejus præveniet me*. Sed Septuaginta Interpretes non legerunt, *elohe*, sed *elohai*, *Deus meus*. Itaque Rabini non recte puncta collocaverunt.

11. DEUS OSTENDET MIRI SUPER INIMICOS MEOS; NE OCCIDAS EOS, NE QUANDO OBLIVISCANTUR POPULI MEI.

12. DISPERGE ILLOS IN VIRTUTE TUA: ET DEPONE EOS, PROTECTOR MEUS, DOMINE.

Revertitur Propheta ad inimicos suos, ac prædicit penam ipsorum: sed hæc omnia magis loquitur in persona Christi, quam in persona propria. « Deus, inquit, ostendit mihi super inimicos meos, » id est, demonstrabit mihi supplicium, quod patientur inimici mei, quasi dicat: Jam revelavit mihi Deus quid eventurum sit inimicis meis, sed etiam reipsa ostendit eventum, et tunc videbo supplicium quod justissime patientur. Ego autem precor Deum, ut non occidat eos, id est, non omnino extinguat gentem judaicam: « Nequando homines obliviscantur populi mei; » vult enim Christus agnosci populum suum, unde originem secundum carnem dicit. Rogo igitur, inquit, « ut Deus in virtute sua, » in potentia sua, cui nemo resistere potest, « dispergat illos » per orbem terrarum, et deponat eos de altitudine gloriæ, in qua positi erant, cum essent populus Dei peculiaris, et regnum ac sacerdotium obtinerent. Quæ omnia in Judæis videmus ad litteram adimpleri. In grecis codicibus habetur: *Nequando obliviscantur leges tuas*, et sic legunt Hilarius, Augustinus, Euthymius et alii; sed nostra lectio concordat cum hebræico codice; et credibile est sic etiam verissime Septuaginta Interpretes, sed græcum textum postea fuisse mutatum: testatur enim S. Hieronymus in epist. ad *Seniam et Fretellam*, in Septuaginta Interpretibus haberi, *populi mei*, ut habetur in hebræo.

13. DELICTUM ORIS EORUM, SERMONEM LABIORUM IPSORUM; ET COMPREHENDANTUR IN SUPERBIA SUA.

Explicat causam dispersionis Judæorum, quasi dicat: Hæc illis eveniant, propter « delictum oris

eorum, » id est, propter sermonem laborum ipsorum, quod dixerunt *Joan. xix*: « Non habemus regem, nisi Cæsarem; » et: « Sanguis ejus super nos et super filios nostros, » *Matth. xxvii*. Deus enim juste illis tribuit quod sibi imprecati sunt, juxta illud *Dan. ix*: « Et non erit ejus populus, qui eum negaturus est. » « Et comprehendantur in superbia sua, » id est, captivi fiant a Romanis, et humiliantur, ac dejiciantur ob superbiam suam, qua gloriabantur se filios esse Abraham, et nemini usquam servivisse, ut perspicuum est ex cap. viii *Joan*. Vere enim propter superbiam et contumaciam suam Romanorum indignationem in se provocaverunt, ut patet ex libris Josephi de bello Judaico. Sed illa occasio fuit exitii; vera autem causa fuit superbia, qua Dei Filium contempserunt.

14. ET DE EXECRATIONE, ET MENDACIO ANNUMTIABUNTUR IN CONSUMMATIONE, IN IRA CONSUMMATIONIS, ET NON ERUNT.

Per execrationem et mendacium intelligo verba illa supra dicta: « Sanguis ejus super nos; » et: « Non habemus regem, nisi Cæsarem. » Illud enim: « Sanguis ejus super nos, » fuit horrenda execratio, qua sibi imprecati sunt Judæi penam debitam immanissimo omnium scelerrum; illud autem: *Non habemus regem, nisi Cæsarem*, mendacium et simulatio fuit; constat enim illos noluisse dare Cæsari census, et jactasse se liberos et nemini unquam servivisse, cum tamen hoc ipsum esset insigne mendacium: servierunt enim Pharaoni in Ægypto, Nabuchodonosori in Babylonia, Philisteis in terra promissionis, et tunc, cum hæc dicerent, Romanis manifestissime serviebant. Prædicit ergo Propheta, quod de hac execratione et mendacio, id est, propter hæc delicta oris ipsorum, propter eam horridam execrationem, et tam superba mendacia, « annuntiabuntur in consummatione, » id est, divulgabuntur, et infames erunt toto orbe terrarum, quando eversa civitate consummaretur ac destrueretur omnis potentia, omnis gloria, omnis status reipublice Judæorum. « In ira consummationis, » hoc est in illa consummatione, quæ non casu accidit, sed ab ira et indignatione Dei provenit, et ideo erit perfecta et absoluta consummatio, ut nunquam deinceps Judæi regnum et civitatem regiam sint habituri: ideo additur, « et non erunt, » id est, et sic peracta consummatione, non amplius subsistent Judæi, id est, non erunt populus, nec regnum, sed disperso et dissipato miserabilis, ut hodie cernimus oculis nostris. In codice hebræico legitur: *De execratione et mendacio annuntiabunt*; sed verba hebræica facile mutant significationem: propterea Septuaginta Interpretes, qui peritissimi erant hebræicæ linguæ, verbum activum in passiva significatione interpretati sunt. In eodem codice legitur: *Consumme in ira, consume*, ut non subsistant. Verum Septuaginta

Immanissima Judæorum imprecatio qua fecerunt